

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska

w sprawie z wniosku Miasta W.

przy uczestnictwie P. z siedzibą w S. (Szwecja), G. z siedzibą w N. (Cypr) oraz L. A. T.

o wpis,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 listopada 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestnika P.

z siedzibą w S. (Szwecja)

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 18 września 2018 r., sygn. akt V Ca (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od P. z siedzibą w S. (Szwecja) na rzecz Miasta W. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, czyli tak zwanego przedsądu, ustawodawca zagwarantował, że skarga kasacyjna, jako nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie realizować funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek, wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. do czterech ma, w konsekwencji, zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo będzie uzasadnione jedynie w tych przypadkach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej jednostkowej sprawie. Ostatecznie, nie w każdej sprawie, nawet takiej, w której prawomocne orzeczenie, zostało wydane w warunkach błędu w subsumpcji, czy też wyniku wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. W przeciwnym, bowiem, razie Sąd Najwyższy stałby się, wbrew obowiązującym przepisom, sądem trzeciej instancji, a nie jest, przeciż, jego zadaniem dokonywanie korekty ewentualnych błędów w zakresie stosowania, czy też wykładni prawa, w każdej indywidualnej sprawie.

W niniejszej sprawie nie zachodzą przesłanki przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej uczestnika postępowania, P. z siedzibą w S., od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 września 2018 r.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący P. w S., będący w przedmiotowej sprawie wierzycielem hipotecznym, wskazał na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt.: 1) k.p.c., rekomendując Sądowi Najwyższemu dwa zagadnienie prawne, sprowadzające się do następujących pytań: „czy w postępowaniu wieczystoksięgowym Sąd Wieczystoksięgowy nie jest uprawniony do badania zgodności z Konstytucją przepisów prawa materialnego (jak stwierdził Sąd Okręgowy w skarżonym Postanowieniu powołując się na zakres swojej kognicji wynikającej z przepisów art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 626⁹ k.p.c.), czy też każdy Sąd, w tym Sąd Wieczystoksięgowy, ma prawo do badania zgodności z Konstytucją RP przepisów prawa materialnego, a w razie powzięcia w tym zakresie wątpliwości, winien zastosować stosowne, wynikające z przepisów prawa procedury. Przy czym dodatkową okolicznością jest fakt, że z art. 1 Protokołu

wynikają również gwarancje proceduralne co do ochrony praw nabytych, co znalazło swój wyraz w orzecznictwie ETPC (uprawnienie do obrony w toku postępowania sądowego przed ingerencją w sferę posiadanych praw majątkowych)?” oraz „czy wygaśnięcie hipoteki na użytkowaniu wieczystym z chwilą rozwiązania stosunku prawnego użytkownika wieczystego na skutek niewniesienia przez użytkownika wieczystego budynków w umówionym terminie, o którym to wygaśnięciu mowa jest w art. 241 k.c., a to w sytuacji gdy jedynym zabezpieczeniem wierzyciela hipotecznego zgodnie z art. 101 UKWH jest ustawowe prawo zastawu na roszczeniach użytkownika wieczystego o wynagrodzenie za wzniesione przez niego lub nabyte na własność budynki albo inne urządzenia istniejące w dniu zwrotu użytkowanej nieruchomości (to jest w istocie prawo zastawu na niewzniesionych budynkach), jest sprzeczne z art. 2 w zw. z art. 21 ust. 1 oraz ust. 2 Konstytucji RP, art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 Konstytucji RP, jako przykład podnoszonej w doktrynie „hipokryzji ustawodawcy”, jak też czy jest sprzeczne z art. 1 Protokołu?”.

Wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie odniósł skutku.

Odnosząc się do powołanej przez przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. należy wskazać, że Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli skarżący wykaże, że wskazane przez niego zagadnienie prawne posiada właściwość „istotności”, która polega na tym, że zagadnienie to stanowi kwestię dotychczas niewyjaśnioną i nierozwiązaną w orzecznictwie sądowym, a więc cechującą się nowością, a którego rozstrzygnięcie może sprzyjać rozwojowi prawa. W efekcie powołanie się na tę przesłankę przedsądu, wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (por. dotychczasowe orzeczenia Sądu Najwyższego, np.: postanowienie z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/2018 r., niepubl.; postanowienie z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 13/2018, niepubl.; postanowienie z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17, niepubl.). Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że kwestie zaprezentowane przez uczestnika postępowania P. w S., jako „istotne zagadnienia

prawne”, nie spełniają wymogów stawianych tej przesłance w ramach przedsądu. Sformułowane przez skarżącego zagadnienie, sprowadzające się do pytania: „czy w postępowaniu wieczystoksięgowym Sąd Wieczystoksięgowy nie jest uprawniony do badania zgodności z Konstytucją przepisów prawa materialnego (jak stwierdził Sąd Okręgowy w skarżonym Postanowieniu powołując się na zakres swojej kognicji wynikającej z przepisów art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 626⁹ k.p.c.), czy też każdy Sąd, w tym Sąd Wieczystoksięgowy, ma prawo do badania zgodności z Konstytucją RP przepisów prawa materialnego, a w razie powzięcia w tym zakresie wątpliwości, winien zastosować stosowne, wynikające z przepisów prawa procedury. Przy czym dodatkową okolicznością jest fakt, że z art. 1 Protokołu wynikają również gwarancje proceduralne co do ochrony praw nabytych, co znalazło swój wyraz w orzecznictwie ETPC (uprawnienie do obrony w toku postępowania sądowego przed ingerencją w sferę posiadanych praw majątkowych)?” i zaprezentowane, na okoliczność wykazania tej przesłanki uzasadnienie, nie spełniają wypracowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymogów stawianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c. Otóż zgodnie z ugruntowaną linią orzecniczą tego Sądu, przyjęcie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.) polega na przedstawieniu tego zagadnienia przez jego sformułowanie z przytoczeniem argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, (por. np.: postanowienie z dnia 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, niepubl.; postanowienie z dnia 9 sierpnia 2012 r., II CK 254/05, niepubl.), przy czym zagadnienie to powinno odznaczać się nowością, który to walor sprowadza się do faktu, że jak dotąd Sąd Najwyższy nie wypowiadał się w swoich judykatach odnośnie zaprezentowanej temu Sądowi kwestii. Tymczasem w obszernym i aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym, w szczególności, zagadnienia zaprezentowanego przez wierzyciela hipotecznego P. w S., wyczerpująco wyjaśniono, że sądy są wprawdzie uprawnione do dokonywania wykładni prokonstytucyjnej, ale nie mają kompetencji do orzekania o niekonstytucyjności przepisu i usuwania go z systemu prawnego. W razie zastrzeżeń co do zgodności przepisu ustawy z Konstytucją istnieje specjalny tryb, przewidziany w art. 188 Konstytucji, pozwalający na wyeliminowanie takiego

przepisu z obrotu prawnego. Dopóki nie zostanie stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny niezgodność określonego przepisu z Konstytucją, dopóty ten przepis podlega stosowaniu i może stanowić podstawę merytorycznych rozstrzygnięć sądowych (por. np.: wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r., IV CSK 485/08, nie publ.). Zgodnie, zaś, z art. 626⁸ § 1 i 2 k.p.c. rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej, z czego wprost wynika zawężenie kognicji sądu wieczystoksięgowego jedynie do czynności wskazanych w tym artykule, co nie oznacza jednak, że sąd ten mając wątpliwości w przedmiocie konstytucyjności danego przepisu nie może posiłkować się instytucją pytania prawnego do Trybunału Konstytucyjnego, o którym mowa w art. 193 Konstytucji RP, celem dokonania przez ten organ abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności i legalności prawa.

Odnosnie, natomiast do drugiego zagadnienia prawnego zaprezentowanego w skardze kasacyjnej przez P. w S., to również i temu zagadnieniu nie można było przyznać waloru istotności. Sprowadzało się ono do kwestii zawierającej się w pytaniu: „czy wygaśnięcie hipoteki na użytkowaniu wieczystym z chwilą rozwiązania stosunku prawnego użytkownika wieczystego na skutek niewniesienia przez użytkownika wieczystego budynków w umówionym terminie, o którym to wygaśnięciu mowa jest w art. 241 k.c., a to w sytuacji gdy jedynym zabezpieczeniem wierzyciela hipotecznego zgodnie z art. 101 UKWH jest ustawowe prawo zastawu na roszczeniach użytkownika wieczystego o wynagrodzenie za wzniesione przez niego lub nabyte na własność budynki albo inne urządzenia istniejące w dniu zwrotu użytkowanej nieruchomości (to jest w istocie prawo zastawu na niewzniesionych budynkach), jest sprzeczne z art. 2 w zw. z art. 21 ust. 1 oraz ust. 2 Konstytucji RP, art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 Konstytucji RP, jako przykład podnoszonej w doktrynie „hipokryzji ustawodawcy”, jak też czy jest sprzeczne z art. 1 Protokołu?”. Kwestia ta nie spełniła jednak wymogów stawianych przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 1) k.p.c., przy czym wymaga podkreślenia, że wobec wskazanej w tym zagadnieniu potrzeby analizy art. 241 k.c. oraz art. 101 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, w zakresie ich zgodności lub nie, z art. 2 w zw. z art. 21 ust. 1 oraz ust. 2 Konstytucji

RP, art. 31 ust. 3 oraz art. 64 ust. 1, ust. 2 i ust. 3 Konstytucji RP, powyższe rozważania w przedmiocie abstrakcyjnej kontroli konstytucyjności i legalności prawa znajdują i w tym przypadku zastosowanie. Zgodnie, bowiem, z utrwaloną linią orzecznictwa zarówno Trybunału Konstytucyjnego, jak i Sądu Najwyższego, sądy i inne organy, stosujące prawo nie mają kompetencji do orzekania o niekonstytucyjności przepisu ustawy i odmowy jego stosowania. Domniemanie zgodności ustawy z Konstytucją może być obalone jedynie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego i w tym zakresie Trybunałowi przysługuje wyłączna kompetencja. Jeżeli, natomiast, sąd jest przekonany o niezgodności przepisu z Konstytucją lub ma w tym względzie wątpliwości, powinien, na podstawie art. 193 Konstytucji RP, zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z odpowiednim pytaniem prawnym. Brak w Konstytucji RP przepisu przyznającego sądom i innym organom powołanym do stosowania prawa kompetencji do kontroli, na użytek rozpoznawanej sprawy, konstytucyjności aktów ustawowych nie pozwala, ze względu na wyrażoną w art. 7 Konstytucji RP zasadę działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa, domniemywać tej kompetencji (por. np.: wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK 2001, Nr 1, poz. 5 i z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00, OTK 2001, Nr 8, poz. 256, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2002 r., V CKN 1456/00, nie publ., z dnia 27 marca 2003 r., V CKN 1811/00, nie publ., z dnia 6 listopada 2003 r., II CK 184/02, nie publ., z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 291/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 71, z dnia 24 czerwca 2004 r., III CK 536/02, nie publ. i z dnia 3 grudnia 2008 r., V CSK 310/08, nie publ., z dnia 24 listopada 2015 r., II CSK 517/14, nie publ.). Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy jedynie ubocznie zauważa, że kwestia dopuszczalności zastosowania w sprawie przywołanych przez skarżącego przepisów art. 241 k.c. oraz art. 101 ustawy o księgach wieczystych i hipotece jest wysoce wątpliwa zważywszy na okoliczność, iż orzeczenie sądu w przedmiocie wykreślenie hipoteki ma charakter deklaratoryjny.

Konkludując, w przedmiotowej sprawie, powołana przez uczestnika postępowania P. w S., w jego skardze kasacyjnej, przesłanka „istotnego zagadnienia prawnego” nie została wykazana, a Sąd Najwyższy nie dopatrzył się

również okoliczności, które determinowałyby nieważność postępowania, którą to przesłankę Sąd ten bierze pod uwagę z urzędu.

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

aj